
Rakennetun ympäristön tiedon saatavuudesta

Tausta

Tämä kirjallinen raportti on osa ympäristöministeriölle lokakuussa Gispo oy:n toimittamaa projektia **Rakennetun ympäristön tilannetieto ja kuvaajat (VN/7308/2019)**. Datavisualisointien lisäksi projektissa tuotettiin tämä raportti analyysiksi tiedon koostamisen haasteista ja prosessin kuvaamisesta. Tietoa koostettiin raporttiin useasta eri rakennetun ympäristön teemasta. Teemat käsittelivät laajasti paitsi kaavoitusta, myös rakentamista.

Analyysi

Yhtenä keskeisenä haasteena työssä nousi esille **puutteet tiedon koneluettavuudessa**. Käytännön esimerkkinä lähes kaikkien tietojen tuottamiseksi piti manuaalisesti liikkua erilaisissa tietopankeissa ja portaaleissa. Tiedon löydyttyä piti lähes aina se siirtää manuaalisesti ulos palvelusta esimerkiksi taulukkomuotoon. Tämän jälkeen tietoa pystyttiin yhdistelemään, muokkaamaan ja visualisoimaan. **Modernimpi ja tehokkaampi lähestymistapa tiedon koostamiseen olisi rajapintojen hyödyntäminen tiedon hakemisessa ja koostamisessa**. Tämä vähentäisi huomattavasti manuaalisia prosesseja ja tekisi työstä esimerkiksi helpommin toistettavaa, lisäksi se mahdollistaisi usealle toimialalle tietojohdamisen ja toimialan tunnuslukujen monitoroinnin ja analysoinnin.

Toimijoiden hajanaisuus aiheutti työhön omat haasteensa. Tietoa oli saatavilla esimerkiksi ympäristöhallinnon omissa tietolähteissä, kuten Liiterin tietopalvelualueella, mutta tietoa piti kerätä useasta muustakin lähteestä: Maanmittauslaitokselta, Verohallinnolta, Tilastokeskukselta, Rakennusteollisuudelta ja ennen kaikkea kuntien omista tietolähteistä. Ymmärrettävästi rakennetun ympäristön teemat hajautuvat monen toimijan ja monen hallinnonalan vastuulle ja intresseihin, mutta erityisesti kuntien ja kaupunkien omistaman tiedon saatavuus on todella heikkoa. Kaikkien kuntien verkkosivuilla, rajapinnoilla tai tietopalveluissa on erilainen logiikka ja yhdellä kunnalla saattaa olla sellaisia tietoja, joita toisella ei ole.

Projektissa pyydetyistä aineistoista ei pystytty toteuttamaan useita toivottuja analyyskejä. Liiterin yleiskaavapalvelun kaikkiin tietoihin pääseminen maksaa (pienelle yritykselle 2000 € vuodessa). **Tiedon käytön maksullisuus rajoittaa tietojen käyttöä ja synnyttää vallitsevassa avoimen datan kulttuurissa merkittävän kynnyksen tiedon hyödyntämiseen**. Rakennusluvista ei saatu lainkaan paikallista tietoa, eli Tilastokeskuksen rakennuslupien määrissä tieto on aggregoitu koko maan tasolle,

eikä tieto sisällä lainkaan kuntatason tietoa. Tämän tiedon puuttuminen rajoittaa olennaisesti tiedon jatkoanalyysiä ja esimerkiksi kaavoituksen ja rakentamisen välisen linkin tutkimista.

Kaikkein merkittävimpänä huomiona työssä nousi kuitenkin kokonaiskuvan puute asemakaavoituksesta. Suomessa ei yhdelläkään toimijalla ole tiedossa kuinka monta voimassa olevaa asemakaavaa maassa on. Arvion mukaan niitä on hieman alle 60 000, mutta tätä ei pystytä millään tavoin validoimaan. Työtä varten tehtyjen analyysien perusteella myös osa kunnista ei ole itse tietoinen edes oman kuntansa asemakaavojen määrästä. Puutteellinen tieto määrästä johtaa loogisesti myös siihen, ettei asemakaavojen iästä ole kattavasti tietoa. **Tämä on olennainen puute tiedoissa kun mietitään esimerkiksi MRL:n uudistamista ja sen vaikutusten kestoa.**

Rakennetun ympäristön tietojen keskittäminen yhteiselle tietopalustalle on varmasti tarvetta tämän analyysin valossa. Jos tietopalustalle olisi tuotava esimerkiksi kaava-aineisto paikkatietomuodossa, jotta se tulisi lainvoimaiseksi, olisi jotenkin mahdollista saada kokonaiskuvaa maan tilanteesta edes vähitellen. Ymmärrettävästi kunnilla on kaavoitusmonopoli ja päätösvalta kaavoituksen sisällön suhteen ja onkin tärkeää tietopalustaa kehitettäessä korostaa, että tietojen koostaminen yhteen paikkaan ei tätä tilannetta muuta. **Koneluettavassa muodossa olevia eri tiedontuottajien dataja hyödyntävä tietopalusta antaisi kaikille rakennetun ympäristön toimijoille paremman pääsyn aineistoihin ja siten mahdollistaisi myös toimialan kokonaisvaltaisen kehittymisen.**

Yksi tärkeimmistä tekijöistä alustan kehittämisessä on tiedon tarjoaminen mahdollisimman monipuolisessa muodossa. Tieto tulisi olla saatavilla suoraan "raakamuodossa" ilman analyysijä, jolloin edistyneemmät käyttäjät pystyisivät mahdollisimman monipuolisesti hyödyntämään sitä omiin käyttötarkoituksiinsa, mutta tietopalustan päälle tulisi olla mahdollista rakentaa myös erilaisia analyysi- ja visualisointipalveluita esimerkiksi suoraan rajapintoja hyödyntäen. Tietopalustassa tulee olla mahdollisimman avoimia ratkaisuja, joita kunnat voivat ottaa myös suoraan omaan käyttöönsä sisäisesti.

Tiedon analysoiminen ymmärrettävämpään muotoon datavisualisointien keinoilla on ehdottomasti tehokas keino kun halutaan asioista viestiä laajemmalle yleisölle ja vaikkapa toiminnan sidosryhmille. Kuitenkin jos tietoa tarjotaan ainoastaan visualisoidussa ja analysoidussa muodossa, on tällöin visualisoinnin tekijä tai tilaaja päättänyt etukäteen mihin kysymyksiin sillä vastataan. Tästä syystä tietoa tulee tarjota sekä mahdollisimman alkuperäisessä muodossa että myös valmiiksi analysoidussa ja visualisoidussa muodossa.

Office address

Gispo Oy
Kalevankatu 31 A
FIN-00100 HELSINKI

Contact information

Tel. +358 40 725 2042
info@gispo.fi
www.gispo.fi

VATIN

FI24555385

Alla olevassa taulukossa on esitetty projektissa pyydyt tiedot ja niiden saatavuus.

Pyydetty tieto	Kuvaus saatavuudesta
Asemakaavojen lukumäärä ja pinta-ala	Karkealla tasolla kaavojen ulkorajat saatavilla, mutta kokonaismäärästä ei tietoa.
Yleiskaavojen lukumäärä ja pinta-ala	Yleiskaavojen määrä saatavilla, mutta tarkemmat tiedot vain osana Liiterin maksullisia palveluita.
Asemakaavapäätösten ja rakennuslupien määrä vuosittain	Asemakaavapäätösten määrä saatavilla. Rakennuslupien määrä vain valtakunnan tasolla.
Asemakaavojen toteutumisasaste	Tietoa ei saatavilla valtakunnallisesti
Asemakaavojen ikä	Tietoa ei saatavilla valtakunnallisesti
Asuntokauppojen lukumäärä	Tietoa saatavilla erilaisilla aluejaotuksilla Tilastokeskukselta
Rakennusmassojen sijainti Suomessa	Tieto saatavilla, mutta rakennustyyppien ja muiden ominaisuustietojen osalta tieto puutteellista. Käytetty Maanmittauslaitoksen ja Väestörekisterikeskuksen aineistoja
Kuntien maanomistus	Tietoa saatavilla Verohallinnolta.
Yleisten alueiden toteuttaminen	Tietoa saatavissa, mutta osin puutteellista
Rakennusten sijoittuminen suhteessa kaava-alueeseen	Tietoa kattavasti saatavilla

Office address

Gispo Oy
Kalevankatu 31 A
FIN-00100 HELSINKI

Contact information

Tel. +358 40 725 2042
info@gispo.fi
www.gispo.fi

VATIN

F124555385